

2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. – К.: Ника-Центр, 1999. – 528 с.
3. Иванов М.М. Техника эффективного запоминания в бизнесе, учебе, деловом общении и повседневной жизни. – 2-е изд., доп. – М.: Менатеп-Информ, 1996. – 224 с.
4. Марков Е.Е. Основы теории надежности. – К.: Наукова думка, 1968. – 236 с.
5. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий: Пер. с англ. – М.: Радио и связь, 1993. – 314 с.
6. Сагалакова Н.О. Методика економічної діагностики діяльності торговельного підприємства // Торгівля і ринок України: Темат. зб. наук. пр. – Донецьк: ДонДУЕТ. – 2005. – Вип. 20. – С. 288-295.
7. Kaplan R.S., Norton D.P. Die strategiefokusierte Organisation: Führen mit der Balanced Scorecard. - Stuttgart, 2001. – 325 s.

Надійшла 14.03.2010

УДК 657.6.(075.8)

О. В. СМЕТАНКО

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті обґрунтована необхідність проведення внутрішнього аудиту кредитної політики на підприємствах. Запропоновано формули та послідовність дій внутрішнього аудитора в процесі оцінки кількісного впливу змін умов кредитної політики на фінансові результати підприємства до оподаткування. Виділено проблеми, перспективи та дані рекомендації які спрямовані на підвищення ефективності управління кредитною політикою підприємства.

The necessity of internal audit of credit policy at the enterprises is grounded. The proposed formulae and internal auditor's succession of action in the process of the assessment of quantitative influence of changes in credit policy conditions on the enterprises financial results before taxation. The problems and prospects are enhancement of the effectiveness of enterprises credit policy management are given.

Ключові слова: внутрішній аудит, управління, кредитна політика, товарний кредит.

Постановка проблеми. В умовах кризи зусилля українських і зарубіжних вчених і економістів зосереджені на пошуку нових форм і методів підвищення ефективності управління кредитною політикою підприємства. Це обумовлено тим, що неефективна кредитна політика призводить до збільшення дебіторської заборгованості, особливо простроченої, а це, в свою чергу, викликає зменшення сум грошових коштів на рахунках підприємства. В свою чергу збільшення дебіторської заборгованості, термінів сплати за договорами (по рахунках) може призвести до банкрутства підприємства.

Дані передумови зумовили актуальність теми статті, оскільки в умовах кризи управління підприємством має бути спрямоване на підвищення ефективності управління кредитною політикою, а також виробленню заходів спрямованих на вибір оптимальних умов кредитування з метою збільшення обсягів операцій, підвищення платоспроможності і отримання додаткових прибутків. Тому в основі управління і прийняття стратегічних рішень повинна лежати ґрунтовно розроблена методика оцінки ефективності кредитної політики, яка в свою чергу залежить від рівня професіоналізму робітників служби внутрішнього аудиту. Це обумовлено тим, що внутрішній аудит спрямовано на вироблення оптимальних рішень пов'язаних з поліпшенням фінансового стану підприємства, та є ефективним інструментом реалізації його стратегічного управління.

Аналіз останніх досліджень. В Україні питання і проблеми внутрішнього аудиту та фінансового менеджменту нашли висвітлення в роботах таких авторів, як А. Білоусов [1, с.54-57], В. Немченко [2], А. Пшенічна [3, с.235-273], Н. Гордієнко [4, с.154-160], А. Поддєрьогін [5]. Проте, специфіка внутрішнього аудиту та оцінка ефективності кредитної політики підприємства і її управління практично не розглядалися, що в свою чергу, обумовлює необхідність подальшого формування його комплексного теоретичного і практичного забезпечення.

Постановка завдання. *Метою статті* є обґрунтування необхідності проведення внутрішнього аудиту кредитної політики підприємства, визначення основних напрямів що до прийняття рішень спрямованих на підвищення ефективності управління кредитною політикою підприємства.

Основні завдання, які поставлені автором у статті:

1. Визначити вплив договірних відносин та умом кредитування на ефективність кредитної політики підприємства.
2. Розглянути типи кредитної політики та їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства;
3. Визначити основні напрями оптимізації управління кредитною політикою підприємства.

Виклад основного матеріалу. При проведенні аудиту кредитної політики внутрішньому аудитору необхідно орієнтуватися на такі умови:

- загальний рівень розвитку галузі, її економічний стан;
- специфіка реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, а також можливість підприємства відвернути частину оборотного капіталу в дебіторську заборгованість;
- можливість збільшувати обсяг реалізації за рахунок зміни умов кредитування;
- методи інкасації дебіторської заборгованості;
- правові особливості договірних відносин;
- можливі форми забезпечення зобов'язань та ін.

Метою внутрішнього аудиту кредитної політики є не тільки вивчення договорів і підтвердження достовірності та повноти даних бухгалтерського обліку щодо дебіторської заборгованості по розрахунках з покупцями і замовниками, а й оцінка ефективності кредитної політики (рис. 1).



Рис. 1. Внутрішній аудит договірних відносин та умов кредитування

З рис.1 видно, що аудит ефективності кредитної політики спрямовано на послідовне вивчення специфіки розрахунків з контрагентами з метою визначення найбільш сприятливих умов щодо застосування типів кредитної політики, умов кредитування та економічної доцільності обраних видів договірних відносин. Зазначені умови мають безпосередній вплив на тип кредитної політики, який, в свою чергу, характеризує співвідношення рівня прибутковості і ризику операційної діяльності підприємства.

У процесі внутрішнього аудиту кредитної політики внутрішньому аудитору необхідно знайти компроміс між рівнем ризику недоотримання прибутку і величиною прибутку, який потенційно отримає підприємство внаслідок застосування вибраного типу кредитної політики. В практиці управління виділяють три основні типи кредитної політики: консервативний, помірний і агресивний (табл. 1).

З таблиці 1 видно, що внутрішньому аудитору в процесі розробки рекомендацій що до поліпшення стану підприємства, слід враховувати, те що лібералізація або посилення умов кредитної політики призводить до зміни фінансових результатів підприємства (рис. 2).

З рисунку 2 видно, що зміна умов кредитної політики має безпосередній вплив на визначення фінансових результатів діяльності підприємства.

Розглянемо послідовність дій внутрішнього аудитора в процесі оцінки кількісного впливу змін умов кредитної політики на фінансові результати підприємства до оподаткування:

1. Зміна умов кредитування спричиняє коливання попиту на продукцію (товари, роботи, послуги). Вплив зміни обсягу реалізації продукції на валовий прибуток підприємства можна розрахувати за формулою 1:

$$ВП_{\text{доп}} = ОР \cdot T_{\text{тк}} \cdot (Ц - С), \quad (1)$$

де $ВП_{\text{доп}}$ – збільшення (зменшення) валового прибутку;

ОР – обсяг реалізації продукції в кредит натуральних показниках;
 Т_{тк} – відсоткова зміна обсягів реалізації за рахунок лібералізації кредитної політики;
 Ц – ціна одиниці продукції (товарів, робіт, послуг);
 С – собівартість одиниці продукції (товарів, робіт, послуг).

Таблиця 1

Характеристика типів кредитної політики підприємства			
№	Тип кредитної політики	Мета політики	Умови політики
1.	Консервативний	Мінімізація ризиків	1. Високий рівень надійності дебіторів. 2. Мінімальні терміни надання кредиту. 3. Мінімальний розмір товарного кредиту. 4. Висока вартість товарного кредиту. 5. Високий розмір пені за прострочення. 6. Жорсткі заходи інкасації дебіторської заборгованості: (конфіденційний факторинг, силові методи).
2.	Помірний	Середній по галузі прибуток, середній по галузі рівень ризиків	1. Середній рівень надійності дебіторів. 2. Оптимальні по галузі терміни надання кредиту. 3. Середній по галузі розмір кредиту, що надається. 4. Середня вартість кредиту (орієнтація на норму альтернативної прибутковості на капітал). 5. Відносно низький розмір пені за прострочення. 6. До методів інкасації відносяться: використання конвенційного факторингу, вексельної форми розрахунків при наявності забезпечення акцептантом або авалістом.
3.	Агресивний	Максимізація прибутку	1. Низький рівень надійності дебіторів. 2. Максимальні терміни надання кредиту. 3. Максимальний розмір товарного кредиту. 4. Мінімальна вартість товарного кредиту. 5. Можливість пролонгації кредиту. 6. Використання найбільш лояльних методів інкасації дебіторської заборгованості. (Листи, телефонні нагадування, використання вексельної форми розрахунків без забезпечення авалістом або акцептантом).

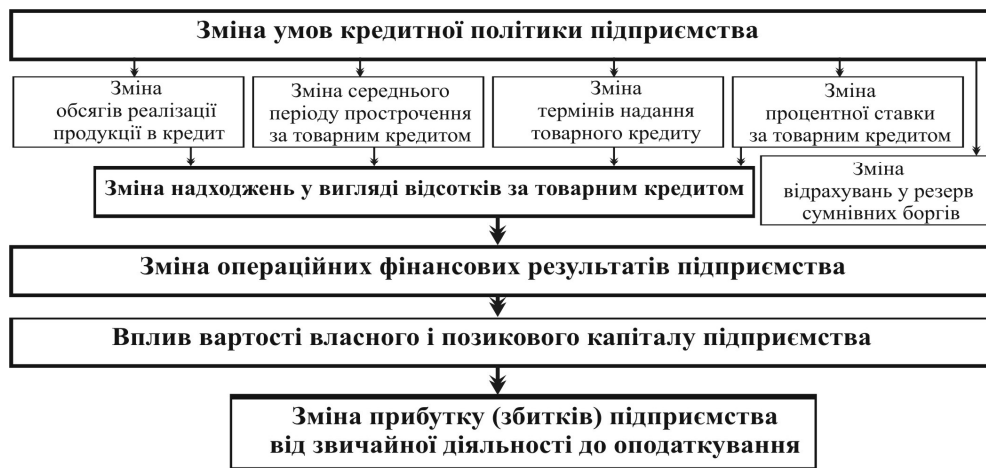


Рис. 2. Вплив зміни умов кредитної політики на прибуток підприємства від звичайної діяльності до оподаткування

2. Зміна обсягів реалізації в кредит приводить до зміни надходжень у вигляді відсотків по товарному кредиту, тому розрахунок збільшення (зменшення) інших операційних доходів доцільно проводити наступним чином:

$$\text{ПОД}_{\text{доп}} = \text{ОР} \cdot \text{Т}_{\text{тк}} \cdot \text{Ц} \cdot \text{П} \cdot \text{К}_0, \quad (2)$$

де ПОД_{доп} – зміна інших операційних доходів;

П – середня денна ставка відсотків за товарним кредитом;

К₀ – загальне число днів відстрочки і прострочення платежів за рік.

3. Одним з варіантів зміни кредитної політики є зміна ставки відсотків по товарному кредиту, тому розрахунок збільшення (зменшення) інших операційних доходів пропонуємо проводити наступним чином:

$$\text{ПОД}_{\text{доп}} = \text{ОР} \cdot \text{Ц} \cdot \text{ДП} \cdot \text{Ко}, \quad (3)$$

де ДП – зміна середньоденної процентної ставки за товарним кредитом.

4. Важливою умовою є зменшення сумнівної безнадійної заборгованості. Це обумовлено тим, що в результаті коливання обсягів реалізації в кредит спостерігається зміна рівня надійності дебіторів. У зв'язку з цим у підприємства змінюється розмір відрахувань в резерв сумнівних боргів, який ми рекомендуємо розраховувати наступним чином:

$$\text{ОП}_{\text{доп}} = \text{ОР} \cdot \text{Ттк} \cdot (\text{Ц} - \text{С}) + \text{ОР} \cdot \text{Ттк} \cdot \text{Ц} \cdot \text{П} \cdot \text{Ко} + \text{ОР} \cdot \text{Ц} \cdot \text{ДП} \cdot \text{Ко} - \text{ДОрсд}, \quad (4)$$

де ОПдоп – збільшення (зменшення) операційного прибутку;

ДОрсд – зміна відрахувань в резерв сумнівних боргів за рахунок зниження надійності дебіторів.

Перетворимо запропоновану формулу 4:

$$\text{ОП}_{\text{доп}} = \text{ОР} \cdot (\text{Ттк} \cdot (\text{Ц} - \text{С}) + \text{Ц} \cdot \text{Ко} \cdot (\text{Ттк} \cdot \text{П} + \text{ДП})) - \text{ДОрсд} \quad (5)$$

Дана формула дозволить розрахувати вплив змін кредитної політики на операційний прибуток підприємства.

5. При визначенні ефекту від зміни кредитної політики вважаємо за доцільне враховувати вартість капіталу. Це зумовлено тим, що підприємство може використовувати як власний, так і позиковий капітал. Врахуємо дану умову шляхом дисконтування приросту операційного прибутку на середньозважену вартість капіталу:

$$\text{ПдоНО}_{\text{доп}} = \frac{\text{ОР} \cdot (\text{Ттк} \cdot (\text{Ц} - \text{С}) + \text{Ц} \cdot \text{Ко} \cdot (\text{Ттк} \cdot \text{П} + \text{ДП})) - \text{ДОрсд}}{1 + \text{WACC}}, \quad (6)$$

де ПдоНОдоп – збільшення (зменшення) прибутку підприємства від звичайної діяльності до оподаткування;

WACC – середньозважена вартість капіталу.

6. При роботі з товарним кредитом, який є основним елементом кредитної політики, багато підприємств упускають з виду той факт, що грошові кошти мають схильність до знецінення протягом часу. У випадку, якщо термін кредитування перевищує місяць, то виникає необхідність включення в розрахунок рівня інфляції:

$$\text{ПдоНО}_{\text{доп}} = \frac{\text{ОР} \cdot (\text{Ттк} \cdot (\text{Ц} - \text{С}) + \text{Ц} \cdot \text{Ко} \cdot (\text{Ттк} \cdot \text{П} + \text{ДП})) - \text{ДОрсд}}{(1 + \text{WACC}) \cdot i}, \quad (7)$$

де i – річний (місячний) індекс інфляції.

У випадку, якщо за результатами проведених розрахунків спостерігається приріст прибутку підприємства від звичайної діяльності до оподаткування (скорочення збитку), зміна умов кредитної політики доцільна і навпаки.

Отриманий результат доцільно порівнювати з доходами, які може отримати підприємство при альтернативному вкладенні капіталу. Таким чином, в сучасних умовах внутрішньому аудиторю необхідно володіти не тільки знаннями в галузі бухгалтерського обліку, аналізу та контролю, але й у галузі права, моделювання та фінансового менеджменту.

Висновки

В процесі дослідження ми дійшли наступних висновків:

1. Аналіз літературних джерел стосовно питань внутрішнього аудиту кредитної політики та її управління показав, що дані питання не досить висвітлено у наукових працях та потребують подальшого вивчення;

2. Обраний варіант типу кредитної політики має безпосередній вплив на вибір договірних відносин та умов кредитування.

3. Для оцінки ефективності обраної кредитної політики в статті розглянуто вплив зміни умов кредитної політики на прибуток підприємства від звичайної діяльності.

4. Автором запропоновано формули, в яких враховано індекси інфляції, коливання обсягів реалізації, збільшення (зменшення) прибутку підприємства та дебіторської заборгованості. За допомогою кінцевої формули аудиторі отримують змогу здійснювати розрахунок показника спрямованого на визначення ефекту від зміни кредитної політики підприємства.

Література

1. Білоусов А. Внутрішній аудит: перспективи розвитку і методика організації на підприємствах України / А. Білоусов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – №2. – С.54-57.

2. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту. (Підручник.) / Немченко В.В., Хомутенко В.В., Хомутенко А.В.; під ред. Немченко В.В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

3. Пшенична А.Ж. Аудит. Навчальний посібник. / Пшенична А.Ж. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

4. Гордієнко Н.І., Аудит, методика і організація: навчальний посібник / Гордієнко Н.І., Харламова О.В., Карпенко М.Ю. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 163 с. (452 с.) Укр. мова. – ((для студентів економічних спеціальностей). У 2 частинах. Частина 1.)

5. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: Підручник / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К.:КНЕУ, 2005. – 536с.

Надійшла 14.03.2010

УДК 005.6:631.11

Н. С. СОКОЛОВА

Луганський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто особливості управління якістю продукції на підприємствах АПК. Обґрунтовано зміст європейських стандартів якості з метою їхнього впровадження на вітчизняних підприємствах. Зазначено, що запровадження системи управління якістю (СУЯ) продукції має здійснюватися на основі процесного підходу та базуватися на поєднанні ISO 9001:2000 та HACCP.

Features of quality management are considered on agro-industrial complex enterprises. Substantiate the content of European standards for their implementation in domestic enterprises. It was indicated that quality management system (QMS) products should be implicated on process approach and based on a combination of ISO 9001:2000 and HACCP.

Ключові слова: система управління якістю продукції, підприємства АПК, стандартизація.

Серед загальних пріоритетних напрямків розвитку промисловості України, що визначені Урядом, сільськогосподарське машинобудування займає одне з вагомих місць. Щоб витримати конкуренцію на вітчизняному, а в подальшому і на світовому ринку з боку виробників сільськогосподарської техніки, необхідно вести нові розробки, мати новітні технології та більш досконалі засоби для того, щоб забезпечити відповідну якість випущеної продукції, проблема забезпечення якої є актуальною в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що питання конкурентоспроможності та якості продукції досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: А. Гусаров, В. Момот, В. Кривошочков, О. Глудкин, В. Гіссин, Ю. Лопатинський, И. Мазур, В. Шапіро, О. Мороз, Л. Ткачук, О. Царенко, А. Гличев, М. Круглов, М. Шаповал та ін. Водночас у даній сфері залишається широке коло не вирішених питань. Особливої уваги вимагає вирішення проблеми забезпечення і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, насамперед через покращення її якості.

Метою дослідження є створення наукового підґрунтя формування системи управління якістю на підприємствах АПК. Об'єкт – процеси управління якістю продукції.

Досягнення мети дослідження зумовило постановку та вирішення наступних завдань:

1) визначення змісту європейських стандартів якості в контексті можливості слідування ними на вітчизняних підприємствах;

2) обґрунтування необхідності формування системи управління якістю (СУЯ) продукції та визначення особливостей її створення на підприємствах АПК.

Оскільки ключовим елементом підвищення конкурентоспроможності продукції на ринку є її якісні параметри, одним із найважливіших завдань сільськогосподарського машинобудування в сучасних умовах господарювання має бути докорінне підвищення якості машин і обладнання, що виробляються вітчизняними підприємствами. Відомо, що і в часи стабільності машинобудівної промисловості вітчизняні трактори і сільськогосподарські машини не були конкурентоспроможними на зовнішньому ринку за економічністю, продуктивністю і надійністю. Відставання наших машинобудівників від закордонних підприємств особливо проявилось після того, як на вітчизняному ринку технічних засобів з'явилися машини американських, німецьких, французьких та інших підприємств. За цих умов розвиток сільськогосподарського машинобудування і виведення його продукції на рівень світових стандартів неможливий без технічного і технологічного переоснащення вітчизняних підприємств. Поряд з розширенням номенклатури машин, необхідно вдосконалювати їх техніко-економічні параметри. Але старе і застаріле технологічне обладнання не дозволяє застосувати прогресивні технології виробництва технічних засобів, що збільшує відставання вітчизняного машинобудування від закордонних підприємств сільськогосподарського машинобудування: окрім недосконалості обладнання, машин та устаткування не вирішеними залишаються питання стандартизації продукції АПК. Завдання, які стоять перед підприємствами можуть вирішуватися, перш за все, за наявності державної політики, яка має бути сприятливою як для вітчизняного виробника в межах країни, так і для конкурентоспроможності продукції за її межами. До нашого часу в країні проводиться сертифікація продукції та підготовка систем якості до